

פתרון הבחינה בספרות, 2 יח"ל, מועד חורף 2012

שאלונים: 005,904441

מוגש על-ידי: בתיה לוינסון, נאוה לזר ורגב יעקובוביץ'

מורים לספרות ברשת בתי הספר של יואל גבע

התשובות הן בנקודות בלבד, על הנבחן לפרט את הדברים

מהפרקים הראשון, השני והשלישי היה על הנבחן לענות על שאלות בשני פרקים בלבד, לפי ההוראות בכל פרק.

פרק ראשון – שירה

על הנבחן לענות על שתי שאלות: שאלה אחת משירת ימי הביניים או משירת ביאליק (שאלות 1-5), ועל שאלה אחת משירת המאה ה-20 (שאלות 6-17).

שירת ימי הביניים

שאלה מספר 1

"כתנות פסים" מאת משה אבן-עזרא

סעיף א'

"כתנות פסים לבש הגן" הוא שיר טבע המתאר פריחת גן עם בוא האביב.

- הפריחה משנה מראה הגן ומיפה אותו, צובעת אותו בצבעים מרהיבים ויוצרת אווירת שמחה וחופש. יופי הפריחה משמש עילה לעריכת משתה יין.
- על הנבחן להציג את יופיו של הגן באמצעות מטפורת הלבוש, תוך התייחסות לכול בית ובית.

סעיף ב'

בשיר שני שיבוצים מרכזיים:

- בית 5- "וישנה בגדי כלאו" - שיבוץ מפרשת יהויכין ו/או מפרשת יוסף המחדיר לשיר תחושת חופש ושמחה.
- בית 6- "ומי לא ישתה יינו עליו" שיבוץ נועז מחוקת הפסח, המדגיש את ההכרח לשתות יין ביום אביב מרהיב שכזה, כמו גם מאפשר להבין את השיר כשיר גאולה.

שאלה מספר 3

"ראה שמש" מאת שלמה אבן גבירול

- במרכז השיר תמונה של שקיעת השמש. בסוגר של הבית האחרון מתברר שזו תמונה סמלית. שקיעת השמש מסמלת את מות יקותיאל. זהו שיר קינה על מות יקותיאל.
- על הנבחן להסביר את ההדרגתיות בשקיעת השמש. את תיאורי הצבעים, את המהלך שעוברת השמש.
- חשוב להתייחס ללשון הציורית שבונה את התמונה.
- בסיום השיר מתברר שזהו שיר קינה. חשוב להתייחס לרמזים המטרימים.
- סיכום התשובה- המשמעויות הסמליות של תמונת השקיעה: השמש היא יקותיאל, שקיעת השמש מסמלת את מותו, הארץ שנותרה ערומה מסמלת את כל נתמכיו ובכלל זה המשורר. אפשרות נוספת: היקום כולו שמש ארץ ושמים אבלים על מות יקותיאל.

שאלה מספר 4

"לבדי" מאת חיים נחמן ביאליק

- בבית החמישי מתואר הבכי של השכינה. השכינה מתוארת באמצעות המטאפורה של הציפור שכנפה שבורה. היא בוכה ומתרפקת על הדובר שכמה אל החלון, אל האור. הדובר מצטט את דברי השכינה, שדומים לדברים שלו מראשית השיר, אך גם שונים מהם. עמדת השכינה כלפי העוזבים היא שלילית.
- בבית זה ברור לגמרי שהכותרת "לבדי" מיוחסת בעיקר לשכינה. לאורך השיר תוארה התלות המתהפכת בין הדובר לבין השכינה. בראשית השיר הוא היה תלוי בה ואילו עתה ברור שהיא תלויה בו.
- במרכז השיר מתואר הקונפליקט של הדובר בין עולם המסורת המיוצג מטונימית על ידי השכינה לבין העולם המודרני, החילוני, שמיוצג על ידי האור.
- על הנבחן לפרט את מערכת היחסים בין הדובר לבין השכינה כפי שהיא מתפתחת לכל אורכו של השיר.
- חשוב להתייחס לציורי הלשון והאלוזיות שמעצבים מערכת יחסים זו.
- מערכת היחסים בין הדובר לבין השכינה והקונפליקט בשיר מייצגים את משבר הערכים בעולם היהודי בראשית המאה ה-20.

שירת המאה ה-20

שאלה מספר 7

"שיר אמי והנחל" מאת אורי צבי גרינברג

- "שיר אמי והנחל" הוא שיר ההיזכרות באם שמתה מוות איום מידי קלגס נאצי.
- הדובר מתאר שתי תמונות בדמיונו: תמונת אמו בנעוריה ותמונת מות אמו בזקנתה. הפער בין הראשית: נעורי האם לבין האחרית: מותה האכזרי של האם מנסח את התסכול, הזעזוע והצער על מות אימו המתעצמים נוכח העובדה שהבן לא נכח במקום, לא עזר ולא נקם את דמה.
- על הנבחן לפרט את התמונות תוך התייחסות למראות: זירת ההתרחשות, לצבעים: לצבע האדום והלבן, לריחות.

שאלה מספר 11

"אהבתה של תרזה די מון" מאת לאה גולדברג

- השיר מתאר את אהבתה של תרזה די מון, הדוברת, לאיטלקי הצעיר שהיה מורה לבניה. לאורך השיר מתארת הדוברת רשמים הנקלטים בחושים, הראייה והשמיעה, ואלה מבטאים את האהבה החד צדדית, הלא ממומשת.
- השיר לקוח מתוך מחזור סונטות שכתבה לאה גולדברג, שבבסיסן הסיפור על תרזה די מון.
- על הנבחן לפרט את הרשמים של הדוברת לאורך השיר. באוקטט: תמונת הגן, תמונת הזמיר. בססטט: תמונת האורן הזקן- המתווכים בין השניים.
- בסיום השיר שתי תמונות מטאפוריות שמעצבות את האהבה החד צדדית.
- בשיר מתוארת האהבה כמקור האושר והכאב.

שאלה מספר 13

"האמנם" מאת לאה גולדברג

- הטבע מייצג את החיים הפשוטים אותם מבקשת הדוברת לאור זוועות המלחמה (מלחמת העולם השנייה) המטילים ספק באפשרויותם.

- אל מול הספק המוצג במשפט הפתיחה "האומנם עוד יבואו ימים בסליחה ובחסד" מציגה הדוברת את תקוותה כי תזכה ללכת בשדה הפתוח באופן תמים ושלים. הליכה פשוטה המודגמת בצעידה יחפה בשדה כך שדקירת שלפי השיבולים תחזק את חווית החיים המתוקה (בית 1) אל מול כאבי המלחמה שבהווה.
- בבית השני שוב מייחלת הדוברת להליכה פשוטה בשדה כאשר מטר הגשם יחזק את תחושת החיות הרעננה. הלשון הציורית שבביטוי "וירחה בך השקט" כמו גן הדימוי "כאור בשולי הענן" מחזקים את תחושת השלווה והאופטימיות שתחוש בטבע וזאת בניגוד למציאות החיים בעיתות המלחמה.
- בבית השלישי מצוירת תמונה נוספת בטבע, הקשורה בחווית החיים של ריח האדמה החרושה המעלה תחושת רוגע כמו ההשתקפות הטבעית של השמש בשלולית המים המעלה קונוטציה חיובית שמחממת את הלב.
- החזרה על המילה "מותר" שלוש פעמים מדגישה את הבקשה הלכאורה בסיסית של לחוות את החיים כפשוטם "לנגוע...לאהוב" כשנידמה שבהווה היא חשה בסוג של איסור פנימי לבחור לחיות אל מול זוועות המוות שבמלחמה.
- בבית הרביעי והאחרון שוב מקווה הדוברת ללכת בשדה, כאשר היא מוצגת בבדידותה כשתמונה זו מוצגת בניגוד לזוועות המלחמה.
- הדוברת מסיימת בבקשה לצעוד בשדה תוך שמירה על יושרה פנימית וצניעות כך שתראה את הזולת באופן שוויוני והומאני.

שאלה מספר 14

"אני שומע משהו נופל" מאת נתן זך

סעיף א'

- "אני שומע משהו נופל" שיר אקזיסטנציאליסטי פילוסופי הלוכד את רגע ההכרה באבסורד הקיומי העולה נוכח חווית אובדן ומוות. במרכזו, נער המנסה, להבין את משמעות המוות.
- נושא השיר עולה באמצעות הנפילה כמסמלת את המוות. התמונה המטאפורית בבית הראשון "אני שומע משהו נופל" מתרחבת בבית החמישי: "אבל רק הרוח ששמת את התפוח....". האלוזיות לשיר הילדים ולסיפור גן העדן תורמות לאירוניה הטרגית.

סעיף ב'

- אי הזכרת המילה "מות" בתוספת לשבירת הסיטואציה השירית יוצרים עמעום המעצים את אי הוודאות המאפיינת את תחושותיו של הנער, העומד מבולבל מול חוויה חסרת הסבר ופשר.
- על הנבחן לפרט את כול בתי השיר ולהציג את הדרך בה מתמודד הנער עם חווית המוות.

שאלה מספר 17

"ציפור שנייה" מאת נתן זך

- התפעלות הדובר מעוצבת ע"י חזרה על הפועל ר.א.ה שלוש פעמים להדגשת ההתרגשות מהמפגש עם הציפור המדומה להתגלות של ממש.
- ההדדיות שבין הדובר הרואה את הציפור לבין הציפור שרואה אותו מדגישה את התרגשות הייחודיות שבמפגש זה.
- ההדגשה שהמפגש הוא חד פעמי בחיים מאירה עוצמת ההתרגשות.
- העצמת יופיה של הציפור "צפור רבת יופי כזאת" מדגישה עד כמה אירוע זה הוא נדיר וייחודי.
- המטאפורה בביטוי "רטט של שמש" מחדשת את ההתרגשות והרעד הפנימי שבמחזה, המעורר בו תחושות אופטימיות ותקווה.
- הניגוד בין הזמנים: החוויה שבעבר אינה מצויה עוד בהווה ללמדנו על ייחודה שכן היא נחקקה בזכרונו, אולם במקביל הוא מכיר בכך ששוב לא תחזור.
- החריזה: מדגישה את הרמוניה שבשיר כאות לתחושת השלמות וההתרגשות אותי ומותי, שמש ואמש, שלום והיום.
- המילה שלום בעלת הקונוטציות השונות החל משלמות פנימית ועד תחושה של הרמוניה עם העולם החיצוני.
- הציפור ניתנת להבנה כביטוי מטאפורי לאותה התגלות רגישה וייחודית שהעצימה את תחושת הדרור של הדובר, כך ייתכן שהאלגוריה היא להשראת היוצר החד פעמית או אולי לדמותה של אהובה ייחודית.

פרק שני - סיפור קצר

על נבחן שבחר בפרק זה, יש לענות על שתיים מהשאלות 18-21.

שאלה מספר 18

"הרופא וגרושתו" מאת ש"י עגנון

- הרופא וגרושתו לעגנון סיפור על אהבה שלא מומשה.
- הקשר בין הרופא ואשתו דינה הסתיים בגירושין בגלל מחלתו של הרופא.
- מחלתו של הרופא גרמה לפער שנוצר בין המציאות ובין הדרך בה הרופא, הדמות הראשית מפרשת אותה.
- על הנבחן להראות כיצד הפער בא לידי ביטוי, בדוגמאות כגון: הפגישה הראשונה, תמונת החופה, אירועי ירח הדבש, שגרת היום יום, התייחסות לתספורת של דינה, התייחסות לחלום, לבקשת הגט ועוד.

"מדירה לדירה" מאת ש"י עגנון

- לאורך כל העלילה יש פער בין האופן בו מפרש את המציאות הגיבור המספר, המחפש רפואה למחלתו הפיזית במעבר דירות ובבקשה אחר שקט למרפא, לבין ההכרה המפוכחת שרפואתו מצויה ברעש ובלכלוך ובעיקר בקשר האנושי עם התינוק, כי היא מחלה נפשית.
- מוטיב הבית מחדד את טעותו של הגיבור המפרש כי מחלתו פיסית בעוד היא מחלה המעידה על מצב פסיכו-פיזי קשה, לפיו הוא אינו מוצא את מקומו ומשמעות חייו.
- על הנבחן לפרט את המהלך החיצוני והפנימי שעובר הגיבור במסגרת תהליך התפכחותו.

"אדונית והרוכל" מאת ש"י עגנון

- יוסף הרוכל היהודי שוגה בפירושו את הקשר הזוגי עם האדונית והמגורים בביתה.
- שגיאתו המהותית קשורה לנכונותו לוותר על זהותו היהודית תוך כדי התפתחות הקשר עם האדונית.
- לאורך העלילה מתחדד הפער בין עיצוב דמותה החייתי של האדונית וההבנה המוגבלת של יוסף כי עליו לעזוב את ביתה לבין הפאסיביות והכניעה לנוחות החיים החומרית.

- הסוף המעגלי מחדד שפער זה נשאר כשהיה גם לאחר שלכאורה חזר לאלוהיו וניצל, שכן נדמה שלא למד שהויתו כ"יהודי הנודד" המחזר אחר הפתחים ומתנכר ליהדותו, מובילה לאובדנו.
- על הנבחן לפרט ולהדגים את הנאמר אל מול התפתחות העלילה.

שאלה מספר 19

"סיפור אהבה" מאת אהרן אפלפלד

- ב"סיפור אהבה" מאת אהרן אפלפלד מוטיבים שונים שמבטאים את המאבק בין הארוס לתנאטוס בנפשם של רוזה וקובה, את הניסיון של ניצולי השואה להתמודד עם טראומת השואה שרודפת אותם.
- מוטיב המחלה – מחלתה של רוזה (שנקעה את הרגל), מחלתו של קובה- החולי מסמל את הטראומה שניצולי השואה נושאים עמם, את רגש האשם, את הקושי לחיות חיים נורמאליים.
- מוטיב החלומות- החלומות מיצגים את הזכרונות, את העבר שרודף את הדמויות. באמצעות החלומות עולה ההבדל בין רוזה לקובה. הוא שוקע ל"עולמות אחרים", היא אומרת: "החלומות שווא ידברו". הוא אומר שאסור לשכוח ואילו היא אומרת שחייבים לשכוח.
- מוטיב הבית- הבית מייצג את ניצולי השואה, את הניסיון להיבנות מחדש. רוזה מסדרת את הבית, קובה מעודד אותה לכך, אבל למרות ניסיונו בורח מהבית. הבית מאופיין בשקט, בחולי, באימי השואה שרודפים את הניצולים, והוא עומד בניגוד למושבה, לשיכונים שמייצגים את ישראל של שנות החמישים, את התקומה.
- אפשר גם מוטיבים אחרים כמו השקט, החוץ.
- על הנבחן לבחור שניים מהמוטיבים בלבד ולפרט את גלגולו של כל מוטיב בשלבים השונים של הסיפור.

שאלה מספר 20

"המפתח" מאת בשביס זינגר

המפתח של בשביס זינגר הוא סיפור התפכחות. במרכז הסיפור, בסי פופקין המשנה בעקבות אירוע משברי תפיסת עולם עוינת ומאמצת תפיסת עולם שעניינה פתיחות אנושית.

- תהליך השינוי שעוברת בסי פופקין מעוצב באמצעות תיאור השכונה. בסי מגלה את יופיה של השכונה רק לאחר שחוותה התפכחות.
- תיאור הדירה המוזנחת מאפיין באופן מטונימי את הדמות המוזנחת רגשית, בריאותית, דמות המזניחה את חובותיה.
- תיאור השכונה ששנתה צביונה מאפיינת באופן מטונימי את הזדקנותה של בסי.

"העיוורת" מאת יעקב שטיינברג

אפשר לענות על שאלה זו גם תוך התייחסות לסיפור "העיוורת".
העיוורת- סיפור ריאליסטי סמלי. ברובד הגלוי מסופר על נערה עיוורת שנעשה לה עוול. ברובד הסמוי עוסק הסיפור בעיוורון האנושי.

- תיאורי החפצים כמו ספל התה, הסכין, המיטה הקרה מאפיינים באופן מטונימי את תחושת החרדה, תחושה שלטת בעולמה של חנה העיוורת.
- המטה- אותו נוטל הבעל בצאתו מהבית מעלה שאלות ותהיות. הוא מאפיין באופן מטונימי את תחושת המסתורין ואי הוודאות האופפים את חייה החדשים של חנה העיוורת.
- תיאורי מקום כמו הבית הרדוף קולות מסתוריים, הניצב בבית קברות מעצימים את תחושת המסתורין והחרדה כמו גם תורמים לבניית הרובד הסמוי העוסק במשמעות הקיום האנושי בו הוודאות היחידה היא המוות.

"פראדל" מאת דבורה בארון

- בסיפור "פראדל" מאת דבורה בארון יש תיאורי סביבה ותיאורי חפצים שמעצבים באופן מטונימי את גיבורת הסיפור, את התהליך שהיא עוברת ואת משמעות הסיפור. זהו סיפור פמיניסטי ובו ביקורת חברתית על הנורמות.
- תיאורי הבית הלבן והקר: דממת קיפאון, כלי הכסף הפיקו נגה לבנבן צונן. הבית עומד בניגוד לסמטה המושחרת מעוני אך קורנת משמחת חיים. הבית הלבן והקר מאפיין את פראדל ואת חיי הנישואין עם אברהם נוח.
- באמצעות תיאורי השמלות והאוכל נבנה התהליך שעוברת הגיבורה. לאחר הסיבוך בעלילה היא משתנה שינוי ראשון- אוכל דייסות שבוחלת בטעמן, לובשת שמלות שאינן מחמיאות לה. לאחר השיא היא משתנה שינוי שני- אוכלת מאכלים שאוהבת, חוזרת לשמלות מנעוריה.
- אפשר להתייחס גם לתיאורי גופה ועיניה.
- על הנבחן לפרט את התהליך שעברה הגיבורה, כפי שבא לידי ביטוי באמצעות הפרטים.

"יום נפלא לדגי בננה" מאת ג.ד. סלינג'ר

- בסיפור "יום נפלא לדגי בננה" מאת סלינג'ר תיאורי סביבה שמעצבים את המתח בין סימור גלאס לבין החברה. זהו סיפור מחאה על החברה האמריקנית החומרנית, שאבדה את ערכיה לטובת הכסף, פולחן הגוף והנהנתנות.
- בתמונת הפתיחה: המלון, הפרסומאים וכל תיאורי הנערה. בדיאלוג של הנערה ואמה: ספר השירים, חדר האוקיינוס והנגינה בפסנתר. בדיאלוג של סימור וסיביל: הים, דגי הבננה. במעלית- האשה עם משחת האבץ על אפה, הרגליים. בחדר- מזוודות העור, האקדח.
- תוך כדי ההתייחסות לפרטים על הנבחן לפרט את התהליך שעובר סימור גלאס ואת ההכרעה בסיומו.

"יגון" מאת אנטון צ'כוב

- תיאורי סביבה: העיר הסואנת כ"מפלצות אורים".
- תיאורי טבע: שלג.
- תיאורי זמן: דמדומי ערב.
- תיאורים אלה המופעים החל מתמונת האקספוזיציה יוצרים את האווירה הקודרת הרומזת להמשך העלייה ולפואנטה בסוף.
- יונה שאיבד את בנו מבקש אחר קשר עין אנושי בהגיעו לעיר הרועשת הגדושה בהמוני אדם, אולם הוא יגלה עד כמה בולט הניכור האנושי חוסר הקשב האמפאתי.
- הפואנטה בה ישפוך את אשר על ליבו מול סוסתו שמלווה אותו באופן אנלוגי לאורך העלילה רק תחדד את האפלה שבחברה האנושית האטומה ליגונו, שיכול היה להציף את העולם כסופת שלגים.

"הערדל" מאת גרשום שופמן

- מתוארת עונת החורף המושלגת וההתמקדות בערדלו הקרוע המטריד את מנוחתו של דניאל.
- הערדל מתואר בהאנשות ומאפיין באופן מטונומי את תחושתו של דניאל בן השבע-עשרה כי חייו קרועים וכי מן הראוי שיעזוב את ביתו המסמל את העוני החומרי והרוחני של העולם היהודי הישן.
- החורף מסמל את הניכור שחש דניאל בביתו בעיקר מול דמותו של אמו אשר בזה ברצונו לשנות את מלחמת ההישרדות הכלכלית. עקב כך געה בו הזעם עד שהשליך את זעמו אולם.
- בסוף הפתוח לאחר החלום הליל לא ברור האם יאזור אומץ ויעזוב את ביתו הוא שייכנע למציאות חייו הקודרת.

שאלה מספר 21

"העיוורת" מאת יעקב שטיינברג

- העיוורת- סיפור ריאליסטי סמלי. ברובד הגלוי מסופר על נערה עיוורת שנעשה לה עוול. ברובד הסמוי עוסק הסיפור בעיוורון האנושי.
- המספר בסיפור "העיוורת" הוא מספר כול יודע אך אינו כול מוסר. הוא צמוד לתודעת העיוורת ובכך גוזר עיוורון על הקורא.
- על הנבחן לפרט את כול התמיהות העולות בסיפור, להראות איך הן נפתרות בעקבות הגילוי שהבית ניצב בבית קברות והבעל הוא הקברן.
- על הנבחן להראות כיצד דמות המספר מאפשרת את סיום הפואנטה המפקיע את הסיפור מחד פעמיותו ומאפשר לראות את הסיפור כעוסק בעיוורון האנושי.

"המפתח" מאת בשביס זינגר

- המספר הוא מספר כול יודע החודר לתודעת הדמות, שולט במרחב ובזמן. דיווחו אמין ורחב.
- המספר מוותר על סמכותו ומאפשר לגיבורה לדווח על ההתרחשויות בקולה. המספר משתמש בטכניקה של דיבור משולב כדי ליצור יחס של הזדהות וקרבה לדמות.
- המספר צמוד לתודעת הדמות כך שפרישת האירועים נמסרת בהתאם לדרך בה הגיבורה מבינה את ההתרחשויות.

- על הנבחן לפרט את הדיאלוגים והמונולוגים בסיפור ולהביא דוגמאות של דיבור משולב לאורך ההתרחשויות בסיפור.

"פראדל" מאת דבורה בארון

- בסיפור "פראדל" מספרת כל יודעת מתערבת. המספרת מוסרת את הדברים גם מנקודת התצפית של הילדה חנה- ההערה הארספואטית.
- לאורך הסיפור שתי הערות מטעמה של המספרת: ההערה על חיי הנייר, ההערה על ההליכה למקווה.
- המספרת הכל יודעת תורמת לביקורת החברתית. זהו סיפור פמיניסטי ובו ביקורת על החברה הפטריארכאלית, על מעמד האשה, מנהג השידוך.

"יום נפלא לדגי בננה" מאת ג.ד. סלינג'ר

- בסיפור "יום נפלא לדגי בננה" מספר כל יודע. בראשית הסיפור הוא כמו מצלמה שמתקרבת לפרטים.
- המספר נוקט בטכניקה של מבע משולב, שתורמת למבט האירוני ולביקורת.
- המספר הכול יודע תורם לביקורת החברתית, למחאה נגד החברה האמריקנית הקפיטליסטית שאבדה את ערכיה.

"הערדל" מאת גרשום שופמן

- שופמן בוחר בסוג של מספר כל יודע כך שהעלילה כתובה בגוף שלישי והקורא נחשף לעולמו הפנימי של הגיבור דניאל.
- המספר הכול יודע חושף את הקונפליקט הפנימי של דניאל בין קבלת מציאות חייו הענייה, כפי שמשקפת באובססיה לגבי ערדלו הקרוע לבין שאיפתו לפרוץ עולם זה אל עבר העולם העשיר יותר הן מבחינה חומרית והן רוחנית.
- מוטיב החלום: המספר הכול יודע חושף את הקורא לחששותיו של הנער כפי שהם עולים בחלום הלילה, וההתמודדות שלו אל מול דמותה של אמו אשר מרפה את ידיו עד כדי חשש שזריקת הנעל לא תוביל לשינוי של ממש.
- המספר הכל יודע מחדד את הבוקר שלמחרת כשלמעשה הוא מחדד ברמזיו שהסוף הוא פתוח לגבי שינוי של ממש או כניעה למציאות החיים הקיימת.

”יגון” מאת אנטון צ’כוב

- מספר כל יודע ועד החושף מצד אחד את עולמו הפנימי של יונה הכמה לקשר אנושי חם ומגלה באופן הדרגתי את הניכור האנושי.
- המספר מחדד את עוצמת היגון המקשה על יונה להישאר בבדידותו גם במחיר של יצירת קשר עם דמויות מפוקפקות כגון שלושת הפרחחים.

פרק שלישי - רומאן ונובלה

על נבחן שבחר בפרק זה, היה לענות רק על אחת מהשאלות 22-25.

”הדבר” מאת אלבר קאמי

שאלה מספר 22

- ”הדבר” רומן פילוסופי אקזיסטנציאליסטי העוסק במשמעות הקיום האנושי באמצעות סיפורה של אוראן, עיר אלגירית מכוערת, הנתקפת בשנות ה-40 של המאה העשרים במגיפת דבר קטלנית ושל תושביה המתמודדים כול אחד בדרכו שלו, עם המגיפה על תוקפנותה המהלכת אימים ועל מקריותה הבלתי מוסברת.
- דברים אלה, הנאמרים בציטוט, מנסחים השקפת עולם המנכיחה את אי הוודאות וחוסר הפשר המאפיינים את הקיום האנושי. מגיפת הדבר הודברה אך לא לצמיתות. חיידקי הדבר עוד ישובו ויתקפו ערים מאושרות. הדבר השליט בעיר אבסורד קיומי. הדרך המוצעת ברומן להיאבק בו היא באמצעות המרד- עשיית הטוב מתוך אהבת אדם. כי רק לאדם יש משמעות בעולם חסר פשר.
- על הנבחן להראות כיצד השליט הדבר אבסורד קיומי וכיצד דר’ רייה וחבריו נלחמים בו מלחמה סיזיפית תוך שהם מודעים לכך שהדבר הוא ”תבוסה שאין לה סוף”.

שאלה מספר 23

- הדבר היטיב עם קוטאר, שהיה אדם בודד ולא רצה בבדידותו. מגפת הדבר הפכה אותו לשותף. כמו כולם גם קוטאר נאלץ להתמודד עם האבסורד של הקיום, רק שעבורו לא היה זה דבר חדש. עתה הוא שותף לגורל הקולקטיבי.
- קוטאר הוא פושע, שנרדף על ידי המשטרה. בראשית הרומן ניסה להתאבד. הוא נהנה מהדבר ופורח בתקופת המגפה. עסקיו משגשגים, הוא נהנה מחיי חברה עשירים ומקווה שהדבר ימשך. קוטאר מייצג **השקפת עולם ניהיליסטית**: "אכל ושתו כי מחר נמות". בשוך המגפה נהרג בקרב יריות עם השוטרים שבאו לתפסו.
- הוא מתיידד עם טארו ואחרים, הוא מבלה, הולך עם טארו לאופרה, מזמין את כולם לשתות בבר על חשבוננו, ומתגלה בנדיבותו.
- הוא מודאג כשהמגפה נחלשת, ובסיום הרומן הוא נהרג בקרב יריות עם המשטרה שרודפת אותו..
- קוטאר, שנרדף על ידי החוק וחווה את אימת המוות **ידע את הדבר**, לכן הוא שורד את הדבר ואפילו נהנה בניגוד לאחרים. השיבה לשגרה מחזירה את קוטאר לנקודת המוצא, לחוסר פתרון אמיתי לבעייתו.

פרק רביעי- דרמה

פרק זה הוא פרק חובה, על הנבחן היה לענות על אחת מהשאלות 26-27.

שאלה מספר 26

"בית הבובות" מאת הנריק איבסן

- "בית הבובות" מחזה מודרני ריאליסטי המנסח אמירה ביקורתית על מערכת יחסים של חזק חלש במשפחה הבורגנית, מערכת יחסים שעוצבה על ידי נורמות פאטריאכליות שולטות. המחזה מצדד בזכותו של היחיד למימוש עצמי. במרכז המחזה נורה, הדמות הראשית, העוזבת את בית בעלה שהיה לה כבית בובות כדי לכוון את עצמה כסובייקט.
- פרטי התפאורה בונים את זירת ההתרחשות- חדר המשפחה. עץ חג המולד מסמן את זמן ההתרחשות. האירועים מתרחשים בחג המשפחה- חג המולד. בכך, ממקדים את הרעיון המרכזי- מערכת היחסים במשפחה.

- החפצים מאפיינים את נורה וממחישים את תהליך השינוי שעברה וזאת באמצעות עוגיות המקרוני, התחפושת, המעיל וכו'.
- אפשר לבסס קביעה זו באמצעות דיאלוג הפתיחה, סצנת הריקוד ודיאלוג הסיום.

"ביקור הגברת הזקנה" מאת פרידריך דירנמט

- תפאורה : אזרחים אי-ד' המשמשים כעצים ביער קונרד, כאילה מקפצת, כציפור נקר
- תלבושות : לבושה המלכותי של קלייר, כובע הצילינדר העובר בין התושבים בקבלת הפנים לקלייר, הבגדים ההדורים שאט אט לובשים התושבים תוך קניות בהקפה.
- השימוש בתפאורה ובתלבושות נועד לחדד את המאפיין הקומי שבדרמה ולמעשה לגחך את המתרחש.
- התושבים מאבדים אט אט את אנושיותם בהליכה העיוורת אחר כספה של קלייר.
- קלייר מעוצבת כאלת הגורל הנישאת על אפיריון בלבושה המלכותי, ששולטת בגורלם עד כדי הפיכתם לרוצחי חברים איל כנקמה.

שאלה מספר 27

"בית הבובות" מאת הנריק איבסן

- "בית הבובות" מחזה מודרני ריאליסטי המנסח אמירה ביקורתית על מערכת יחסים של חזק חלש במשפחה הבורגנית, מערכת יחסים שעוצבה על ידי נורמות פאטריאכליות שולטות. המחזה מצדד בזכותו של היחיד למימוש עצמי. במרכז המחזה נורה, הדמות הראשית, העוזבת את בית בעלה שהיה לה כבית בובות כדי לכוון את עצמה כסובייקט.
- המחזה מציג תמונת עולם אופטימי מתוקף העובדה שהוא מציג דמות בהתפתחות, העוברת תהליך של התעצמות, מה שמנסח אמונה בנוגע ליכולת האנושית לשיפור.
- יחד עם זאת, נורה משלמת מחיר כבד מאד כשהיא משאירה את ילדיה מאחור, מה שמעורר ייאוש בנוגע למחיר שגובה שינוי, הכרה ומודעות עצמית.
- על הנבחן לבסס את דבריו תוך התייחסות לדיאלוג הסיום, סצנת הריקוד ודיאלוג הסיום.

"ביקור הגברת הזקנה" מאת פרידריך דירנמט

- המחזה מציג תמונת עולם פאסימית לאור גורלו הטראגי של איל.
- המחזה המודרני מעיד ש"מות האלוהים" במילותיו של ניטשה הותיר את האדם כאחראי לגורלו, כשלמעשה מוכתרים "אלים" חדשים בעלי ההון שביכולתם לחרוץ גורלות ולפסוק לחיים או מוות.
- תמונת הסיום שבה התושבים בגילן מצביעים פה אחד על "קבלת תרומת המיליארד" ומגישים את גופתו של איל הדום לרגליה של קלייר ועיוורנם של כלי התקשורת מעידים על ערעור מוחלט של המוסר האנושי.
- שירת המקהלה של תושבי גילן המתפצלים לשתי מקהלות (גברים ונשים) מתכתבת עם הטרגדיה היוונית באופן אירוני שכן אין מוסר השכל המציג את נצחון מוסר האלים, אלא ההלל למוסר מסתיר תחתיו את גופת הנרצח והסגידה לבצע.
- יסוד אופטימי מסוים משתקף בתהליך שעובר הגיבור הטראגי, שממצב של התכחשות למעשה המביש וסגידה לממון, הכיר בחשיבות הכנות והמוסר גם במחיר חייו.

פרק חמישי - שיר שלא נלמד

פרק זה הוא פרק חובה

שאלה מספר 28

סעיף א'

הזיכרון המתואר בשיר הוא זכרונו של הדובר את אביו שהסיע אותו לצבא ושמע מוסיקה ערבית, כפי שהיה שומע בארץ מוצאו, עירק. הדובר אומר שלא ישכח את העצב של אביו שהיה ממהר להחליף תחנה, כשהיו עולים מהחניון התת קרקעי על פני האדמה. הדובר מתאר זיכרון אישי מכונן זהות שמציף את הסוגיה העדתית בחברה הישראלית.

סעיף ב'

כותרת השיר היא חלק מתמונה מטאפורית של מעל ומתחת לפני האדמה, מעל ומתחת לפני השטח, כאשר מתחת לפני האדמה התרבות הנחותה, זו שנקברה ונדחקה לשוליים ואילו מעל פני השטח התרבות העליונה, הנחשבת, הישראלית הצברית.

השיר פותח במטאפורה של הניתוח. מטאפורה זו מתארת את ההתנתקות של הדובר בשיר מבגדד והתרבות שהיא מייצגת, בניגוד לאביו.

המוסיקה מטונימית לתרבות הערבית ו"תחנות הבושה" מטאפוריות לתחושת הבושה של האב ושל הבן. ההמתנה בחניון התת קרקעי מטאפורית לתחושת הנחיתות. הפער בין האב לבין הבן בא לידי ביטוי בשייכותו של הבן ל"צבא העם" בעוד האב נותר ממתין בחניון התת קרקעי.

היד מטונימית לתחושת העצב של האב ושל בנו שנזכר בו. יד זו שגששה במהירות להחליף תחנות לפני שיוצאים ועולים מעל פני האדמה, מסמלת את הוויתור על הזהות האמיתית כדי להיות חלק ממה שקורה מעל פני האדמה, כדי להיות חלק מהישראליות.

הפעלים, התיאורים ומילות היחס מבטאים מהלך של עלייה מלמטה למעלה עם כל הקונוטציות העולות.

בשיר נימה אירונית ומחאה כלפי דחיקת הרב תרבותיות והניסיון להשליט תרבות אחת הגמונית.